

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษานักจิตวิทยาคลินิกในเรื่อง

๑. จำนวนนักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต
๒. จำนวนนักจิตวิทยาคลินิกจำแนกตามคุณวุฒิ การศึกษา เพศ อายุ รัศมีค่า
แห่ง และอัตราเงินเดือน
๓. การปฏิบัติงานของนักจิตวิทยาคลินิก
๔. ความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
๕. ความต้องการนักจิตวิทยาคลินิกในโครงการสุขภาพจิต
๖. ความก้าวหน้าและการสนับสนุนนักจิตวิทยาคลินิกในทัศนะของผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ผู้บริหารงานจิตเวชและสุขภาพจิต และนักจิตวิทยาคลินิกทั้งหมดที่มีอยู่ใน
ส่วนราชการทางการแพทย์ ในโครงการสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
ส่วนราชการดังกล่าวจำแนกได้ดังนี้

๑. โรงพยาบาลจิตเวช จำนวน ๕ แห่ง
๒. โรงพยาบาลประสาท จำนวน ๓ แห่ง
๓. โรงพยาบาลปัญญาอ่อน จำนวน ๑ แห่ง
๔. หน่วยงานสุขภาพจิต จำนวน ๓ แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเรื่องราวและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักจิตวิทยาคลินิก จากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำโครงเรื่องที่ศึกษาและสร้างแบบสัมภาษณ์
๒. สร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปทดลองสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุง
อีกครั้งหนึ่ง

๓. รวบรวมข้อมูลจากส่วนราชการที่ศึกษา เพื่อให้ได้รายละเอียดของนักจิตวิทยาคลินิกตามที่ต้องการ

๔. คำแนะนำสัมภาษณ์นักจิตวิทยาและผู้บริหารงานเป็นรายบุคคล

๕. วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการ

๕.๑ จำแนกจำนวนนักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตแล้วคิดเทียบเป็นร้อยละ

๕.๒ จำแนกจำนวนนักจิตวิทยาคลินิกตามคุณวุฒิ การศึกษา เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและอัตราเงินเดือน

๕.๓ วิเคราะห์งานที่นักจิตวิทยาคลินิกปฏิบัติ แยกประเภทและลักษณะงาน

๕.๔ วิเคราะห์ความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติ

๕.๕ จำแนกจำนวนนักจิตวิทยาตามที่ต้องการในโครงการสุขภาพจิต ตามเกณฑ์กำหนดครั้งนี้ จำนวนนักจิตวิทยาที่ต่องการต่อจำนวนผู้ป่วย เท่ากับ ๒๕ : ๑

๕.๖ เปรียบเทียบจำนวนนักจิตวิทยาที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ควรจะมีตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการสุขภาพจิต

๕.๗ วิเคราะห์ความก้าวหน้าและการสนับสนุนนักจิตวิทยาคลินิกในทัศนะของผู้บริหาร

๖. เสนอผลการวิจัยโดยการบรรยายตารางและแผนภูมิ

ผลการวิจัย

๑. จำนวนนักจิตวิทยาคลินิกในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิต มีจำนวนนักจิตวิทยาที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันนี้รวมทั้งสิ้น ๔๖ คน เป็นนักจิตวิทยาในโรงพยาบาลจิตเวช ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๘๗ โรงพยาบาลประสาท ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๐ โรงพยาบาลปัญญาอ่อน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๒ และในหน่วยงานสุขภาพจิตอีก ๑๑ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘๑ จำนวนนักจิตวิทยาที่ปฏิบัติงานอยู่นี้ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนแล้ว ๔๓ คนและเป็นลูกจ้างเงินบำนาญอีก ๓ คน นอกจากนี้ยังมีอัตราว่างสำหรับนักจิตวิทยาคลินิกอีก ๑๔ อัตราแต่เป็นอัตราใหม่ที่ยังไม่มีงบประมาณ ๗ อัตรา สรุปกล่าวได้ว่าในปัจจุบันมีอัตรากำลังนักจิตวิทยาคลินิกทั้งสิ้น ๖๐ อัตรา แต่มีจำนวนนักจิตวิทยาปฏิบัติงานอยู่ ๔๖ คน

๒. จำนวนนักจิตวิทยาจำแนกตามคุณวุฒิ การศึกษา เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและอัตราเงินเดือน สรุปได้ผลดังนี้ นักจิตวิทยาที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีมีจำนวน ๔๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๙๖ คุณวุฒิเหนือปริญญาตรีจำนวน ๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๔ นักจิตวิทยาเหล่านี้มีการศึกษามาจากสถาบันต่าง ๆ กันและมาจากต่างคณะต่างสาขาวิชา จำนวนที่มากที่สุดได้แก่ คุณวุฒิวิทยาศาสตรบัณฑิต จิตวิทยาคลินิกจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีจำนวน ๑๕ คน รองลงมาได้แก่คุณวุฒิสถาปัตยกรรมบัณฑิต จิตวิทยาทั่วไปจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน ๔ คน ครุศาสตรบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน ๖ คน วิทยาศาสตรบัณฑิต จิตวิทยาบริการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จำนวน ๔ คน การศึกษาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน ๒ คน นอกจากนี้ได้แก่วุฒิอื่น ๆ อย่างละ ๑ คน

นักจิตวิทยาส่วนมากเป็นหญิงมีจำนวนถึง ๓๔ คนคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕๑ เป็นชาย ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐๙ ส่วนมากมีอายุระหว่าง ๒๖ ถึง ๓๕ ปี และเกือบทั้งหมดมีอายุต่ำกว่า ๔๐ ปี มีจำนวนถึง ๔๔ คน ระดับตำแหน่งส่วนมากอยู่ในระดับ ๔ หรือ ๕(๑) มีจำนวน ๓๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๘๑.๙๕ และระดับ ๓ หรือ ๓(๑) และลูกจ้างมีจำนวน ๑๑ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๕ ส่วนระดับ ๕ และระดับ ๖ นั้นมีเพียงระดับละ ๑ คน ประสบการณ์ในการทำงานมีตั้งแต่เพิ่งเริ่มปฏิบัติงานจนกระทั่งปฏิบัติงานมานานกว่า ๑๖ ปี แต่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า ๑๒ ปี มีจำนวนถึง ๔๔ คน สำหรับอัตราเงินเดือนนั้นเพิ่มขึ้นไปตามประสบการณ์ในการทำงานและไล่เลี่ยกันในแต่ละระดับ

๓. การปฏิบัติงานของนักจิตวิทยาคลินิก งานที่ปฏิบัติอยู่ได้แก่งานตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง นักจิตวิทยา คืองานตรวจทางจิตวิทยา งานรักษา งานสอน งานวิจัย งานป้องกัน และให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิต และงานอื่น ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นงานที่นอกเหนือจากงานที่กำหนดไว้ในมาตรฐานวิชาชีพนักจิตวิทยาของ ก.พ. เช่นงานธุรการ บรรณารักษ์ ฯลฯ นักจิตวิทยาทุกสถาบัน ปฏิบัติงานทุกประเภทที่กล่าวมา แต่มีการปฏิบัติงานแต่ละประเภทมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้พิจารณาจากเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานแต่ละประเภท สรุปผลได้ดังนี้

นักจิตวิทยาในโรงพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลประสาท โรงพยาบาลปศุญาออน ปฏิบัติงานตรวจทางจิตวิทยามากที่สุด รองลงมาได้แก่การรักษา งานวิจัย งานสอนในสถาบันการศึกษา และงานป้องกันและให้ความรู้เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชน

นักจิตวิทยาในหน่วยงานสุขภาพจิต ปฏิบัติงานตรวจทางจิตวิทยามากที่สุด รองลงมาได้แก่งานรักษาเช่นกัน แต่ที่รองลงมาอีกนั้นได้แก่งานป้องกันและให้ความรู้ เรื่องสุขภาพจิตแก่ชุมชน แล้วจึงเป็นงานสอนในสถาบันการศึกษาและงานวิจัย อย่างไรก็ตามงานที่นักจิตวิทยาเกือบทุกคนปฏิบัติอยู่และแบ่งเวลาให้กับการปฏิบัติงานนั้นมากที่สุดจนอาจถือว่าเป็นงานหลักของนักจิตวิทยาทุกสถาบันในปัจจุบันนี้ได้แก่งานตรวจทางจิตวิทยา

๔. ความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงาน นักจิตวิทยาจำนวน ๔๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕๑ มีความเห็นว่าความรู้ความสามารถในระดับปริญญาตรีไม่อาจจะสำเร็จจบารวมสาขาวิชาใดก็ตามยังไม่พร้อมสำหรับการ เริ่มต้นปฏิบัติงานเป็นนักจิตวิทยาคลินิก แม้แต่สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิกโดยตรงก็ควรเพิ่มหลักสูตรการฝึกภาคปฏิบัติงานให้มากกว่าที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังควรมีการฝึกระดับหลังปริญญาในรูปของนักจิตวิทยาฝึกหัด และถ้าเป็นไปได้ควรมีการศึกษาในระดับปริญญาโททางจิตวิทยาคลินิก

๕. ความต้องการนักจิตวิทยาคลินิกในโครงการสุขภาพจิต ในระยะ ๕ ปี ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๔ จำนวนนักจิตวิทยาที่ต้องการทั้งสิ้น ๑๓๕ คน หรือประมาณปีละ ๒๕ คน นักจิตวิทยาทั้งหมดนี้จำแนกไปตามสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตได้ดังนี้ ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชจำนวน ๕๔ คน โรงพยาบาลประสาท ๒๗ คน โรงพยาบาลปัญญาอ่อน ๕ คน และหน่วยงานสุขภาพจิต ๒๕ คน ตามจำนวนดังกล่าวนี้ผู้บริหารจำนวนครึ่งหนึ่งคาดว่าแต่ละปีจะได้รับอนุมัติอัตรากำลังและงบประมาณน้อยกว่าจำนวนที่ขอเพิ่มไป และถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะไม่สามารถเพิ่มขยายจำนวนนักจิตวิทยาตามที่ต้องการโดยการจ้างเพราะไม่มีงบประมาณและมีปัญหาในเรื่องการใช้จ่ายเงินบำรุง ดังนั้น จำนวนนักจิตวิทยาที่ต้องการนี้จึงเป็นจำนวนที่กำหนดไว้สูงที่สุดสำหรับปฏิบัติงานในสถาบันจิตเวชและสุขภาพจิตในระยะ ๕ ปี

จำนวนที่ต้องการเพิ่มนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของทีมจิตเวชในการปรับปรุงและขยายบริการที่มีอยู่ให้สามารถบริการได้ดีขึ้นทั้งคุณภาพและปริมาณ จำนวนทั้งหมดนี้เป็นอัตราที่ขอเพิ่มใหม่ซึ่งเป็นอัตราขั้นต้น คืออัตราตำแหน่งนักจิตวิทยา ระดับ ๓ อย่างไรก็ตามผู้บริหารงานต้องการให้มีนักจิตวิทยาที่มีความสามารถปฏิบัติงานด้านการวิจัยและการรักษามากที่สุด

๖. ความก้าวหน้าและการสนับสนุนนักจิตวิทยาคลินิกในทัศนะของผู้บริหาร ผู้บริหารทุกคนเห็นวามงานของนักจิตวิทยาประกอบด้วยงานหลายประเภท แต่ละประเภทมีความ

สำคัญและสัมพันธ์กัน งานที่ผู้บริหารเห็นพ้องกันว่าจะสามารถทำให้นักจิตวิทยาก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับในงานจิตเวชและสุขภาพจิต คือ งานวิจัย รองลงมาได้แก่งานตรวจทางจิตวิทยา งานรักษา งานสอนและงานป้องกัน สิ่งที่สำคัญคือ การพยายามเพิ่มคุณภาพและปริมาณงานให้ดีขึ้น

การสนับสนุนที่ให้แก่นักจิตวิทยาคลินิกนั้น ผู้บริหารทุกคนได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทางค่านิชาการ ส่วนมากเป็นการสนับสนุนให้ความรู้ที่มีภายในประเทศโดยทำให้ความรู้กันเองภายในหน่วยงาน ส่งไปร่วมประชุม ส่งไปอบรมวิชาการ มีเพียงส่วนน้อยที่พยายามหาทุนหรือติดต่อกับไปศึกษาต่อในสาขาวิชาเฉพาะทางจิตวิทยาคลินิก นอกจากนี้ก็มีการส่งเสริมในด้านอื่น คือการปฏิบัติงาน ให้กำลังใจและสวัสดิการ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑. สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งผลิตนักจิตวิทยาคลินิกหรือจะผลิตนักจิตวิทยาคลินิกต่อไปต้องคำนึงถึงความต้องการทั้งจำนวนและคุณภาพของนักจิตวิทยาคลินิกเป็นสำคัญ งานของนักจิตวิทยาคลินิกเป็นงานที่ประกอบด้วยงานหลายประเภท แต่ละประเภทต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน สถาบันการศึกษาควรผลิตนักจิตวิทยาให้มีความสามารถสอดคล้องกับงานที่ต้องปฏิบัติต่อไป

๒. ควรมีการกำหนดคุณวุฒิของนักจิตวิทยาคลินิกให้สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติ การรับนักจิตวิทยาโดยไม่คำนึงถึงพื้นความรู้ย่อมมีผลเสียต่อการปฏิบัติงานโดยเฉพาะในการวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและการรักษา งานของนักจิตวิทยาคลินิกเป็นงานที่ต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้านจึงควรกำหนดคุณวุฒิ กำหนดมาตรฐานของนักจิตวิทยาคลินิกให้สูงขึ้นจากเดิม

๓. งานของนักจิตวิทยายังต้องการความสนับสนุนและความเข้าใจจากผู้บริหารงานวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสุขภาพจิต ปัญหาในเรื่องการขยายอัตรากำลังหรือการเพิ่มบุคลากร อาจลดน้อยลงถ้านักจิตวิทยาและผู้บริหารงานได้ร่วมกันเสริมสร้างให้วิชาชีพอื่น ๆ เห็นความสำคัญของนักจิตวิทยา

๔. นักจิตวิทยาคลินิกเอง ควรจะเพิ่มปริมาณและคุณภาพของงานในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดที่ผู้บริหารได้ให้ไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

๑. ควรมีการสำรวจความต้องการนักจิตวิทยาคลินิกเพื่อเข้าปฏิบัติงานในสถาบันอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ศึกษาครั้งนี้
๒. ควรมีการสำรวจการทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จจิตวิทยาทุกสาขา โดยเฉพาะทางจิตวิทยาคลินิก
๓. ควรมีการศึกษาวิจัยงานและประเภทของนักจิตวิทยาทุกระดับ เพื่อทราบความต้องการแต่ละประเภทโดยละเอียด
๔. ควรมีการศึกษาวิจัยความต้องการของวิชาชีพอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมในงานสุขภาพจิต